

Jarosław M. Lipnik

"Chrzest : teologiczne zbliżenia między niektórymi Kościołami w Polsce", Norbert Przyborowski, Warszawa 2003 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 13/1, 218-220

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

autorki (13-14), trzynaście artykułów zaprezentowanych wg wspomnianego kryterium (15-256), *Spis treści (Índice, 257-259)*. Tytuły poszczególnych artykułów są następujące: *Dzieciństwo i pedagogika u św. Jana od Krzyża (Infancia y pedagogía en San Juan de la Cruz, 15-21)*, „*Słowa światła i miłości*”, *pedagogika i estetyka („Dichos de luz y amor”, pedagogía y estética, 23-35)*, *Czucie i zmysł nieobecności (Sentir y sentido de una ausencia, 37-49)*, *Poetyka przestrzeni mistycznej u św. Jana od Krzyża (Poética del espacio místico en San Juan de la Cruz, 51-59)*, *Mistyka wobec życia wiecznego (Mística ante la más allá, 61-70)*, *Ekspresja i transcendencja trwogi w symbolu (Expresión y trascendencia de la angustia en el símbolo, 71-88)*, *Ciało i mowa jako objawienie w „Żywym płomieniu miłości” (Cuerpo y lenguaje como epifanía en „Llama de amor viva”, 89-106)*, *Granica egzystencjalna pamięci sanjuanistycznej (Demarcación existencial de la memoria sanjuanista, 107-129)*, *Czas życia u św. Jana od Krzyża (El tiempo vivido en San Juan de la Cruz, 131-151)*, *Opróżnienie własnego „ja”: zbliżenie do introspekcji sanjuanistycznej (Vaciamiento del yo: aproximación a la introspección sanjuanista, 153-170)*, *Od wiary wylęknionej do pożądań miłości: Søren Kierkegaard i św. Jan od Krzyża (De la fe angustiada a las ansias de amor: Søren Kierkegaard y san Juan de la Cruz, 171-199)*, *Mistyka i sekularyzacja. Jaki Bóg? (Mística y secularización. Qué Dios?, 201-231)*, *Miłość i pragnienie (Amor y deseo, 233-256)*.

Autorka porusza problemy z dziedziny mistyki Jana od Krzyża bardzo trudne i skomplikowane, wchodząc w samo centrum Bosko-ludzkiego sprzężenia, którego (pedagogiczny) kierunek wyznacza miłosne (łaskawe) zjednoczenia z Bogiem. Objawia tym samym całą dynamikę pragnienia, które przechodzi różne fazy, szczególnie bolesne (z psychologicznego punktu widzenia) w sanjuanistycznych nocach (zmysłów i ducha), sięgając egzystencjalnych granic ludzkiej wytrzymałości, oraz przybierając formę pełną dynamizmu i pasji w swej fazie oczyszczonej i wysublimowanej łaską. Autorka porusza się tu z wielką zręcznością i znanstwem, nie waha się prowadzić czytelnika po ścieżkach, na które on sam z pewnością by się nie odważył wejść, a jeżeli już, pewnie by się zagubił. Wchodzi śmiało i penetruje głębie ludzkiego ducha i psyche oraz działanie Bożej łaski, pokazując mechanizm wzajemnej miłości Boga i człowieka. Szczególnie cenne są jej analizy porównawcze ze współczesną myślą egzystencjalistyczną (S. Kierkegaard, s. 171-199), modernistyczną czy nihilistyczną (201-231). Na tym tle autorka jawi się jako prawdziwa specjalistka dzieł mistycznego doktora, którą warto wziąć jako przewodniczkę w przygodzie poszukiwania Boga.

ks. Ryszard Groń

Norbert Przyborowski, *Chrzest. Teologiczne zbliżenia między niektórymi Kościołami w Polsce*, Warszawa 2003, ss. 170.

Jan Paweł II podczas przemówienia wygłoszonego w czasie nabożeństwa ekumenicznego we Wrocławiu w dniu 31 maja 1997 roku, nawiązując do ekumenicznych prac prowadzonych w Polsce nad teologią i praktyką chrztu, wypowiedział piękne i mocne słowa o potrzebie wspólnie składanego świadectwa wiary: „Uczniowie Chrystusa mają tworzyć doskonałą, również widzialną jedność, ażeby świat widział w nich czytelny dla siebie znak. Jedność chrześcijan ma więc jeszcze to zasadnicze znaczenie, że świadczy o wiarygodno-

ści posłannictwa Chrystusa, objawia miłość Ojca w stosunku do Niego i do Jego uczniów. Dlatego właśnie ta jedność, najwyższy dar Trójcy Przenajświętszej, jest zarazem największą powinnością wszystkich Chrystusowych wyznawców [...]. W imię Jezusa proszę o wspólne chrześcijańskie świadectwo [...]. Jezus Chrystus od wszystkich oczekuje świadectwa wiary. Los ewangelizacji łączy się ze świadectwem jedności dawanym przez Kościół, przez chrześcijan. Znakiem tego wspólnego świadectwa jest braterska współpraca na polu ekumenicznym w Polsce. Myślę tu o specjalnym zespole, który pracował nad sakramentem chrztu, fundamentem jedności już istniejącej. Owoce tej pracy udało się już opublikować”.

Trzy lata po tym wystąpieniu wydarzyło się w Polsce coś niezwykłego. W żadnym innym kraju Europy i świata nie wydarzyło się coś podobnego: Kościół rzymskokatolicki przeprowadził oficjalne dialogi na temat sakramentu chrztu. Badano księgi liturgiczne, informowano się o teologicznym rozumieniu pierwszego i najważniejszego sakramentu oraz o stosowanym obrzędzie; na zakończenie sporządzono protokół. Niezależnie od tej ścieżki dialogów uruchomiono ścieżkę teologii. Przez kilka lat teologowie katolicy, prawosławni, luterkańscy, kalwińscy, metodystyczni, baptystyczni, zielonoświątkowi, polskokatolicy i mariawicy zgłębiali teologię chrztu. Opierali się przede wszystkim na ekumenicznym *Dokumencie z Limy*.

Papież podczas ekumenicznego spotkania we Wrocławiu wspominał z uznaniem małą broszurkę, owoc polskiego dialogu na temat chrztu: *Jeden chrzest* (opublikowaną na zlecenie Podkomisji Dialogu PRE i Komisji Episkopatu do spraw Ekumenizmu w Niepokalanowie w 1993 roku). Ten edytorski drobiazg będzie wspomniany w historii jako pionierskie wydarzenie ekumeniczne. Pan Norbert Przyborowski postanowił w swojej książce *Chrzest. Teologiczne zbliżenia między niektórymi Kościołami w Polsce* rozwinąć, pogłębić i udokumentować to, co chwali Jan Paweł II. Uczynił to z pasją i kompetencją. Jego praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy z nich zawiera naświetlenie teologii chrztu, jego praktyki na przestrzeni wieków i w czasach współczesnych oraz jego celebracji. Końcowa część rozdziału jest poświęcona omówieniu chrztu w aspekcie ekumenicznym. Takie naświetlenie jest uzasadnione potrzebą dobrego wyłożenia teologii chrzcielnej, a także potrzebą ukazania różnic i zbieżności w pojmowaniu chrztu przez poszczególne Kościoły. Rozdział drugi ukazuje czytelnikowi historię, przebieg oraz poszczególne etapy rozmów w Polsce, które były prowadzone równoległe na dwóch płaszczyznach: rozmów bilateralnych z Kościołami PRE na temat *Dokumentu z Akry o chrzcie*, oraz rozmów bilateralnych między Kościołem rzymskokatolickim i poszczególnymi Kościołami chrześcijańskimi z PRE. Trzecia część książki dotyczy realizacji umów odnośnie do chrztu oraz ich praktycznej realizacji. W czwartej części autor omawia dialog z Kościołem Katolickim Mariawitów. Ostatni rozdział dotyczy poszczególnych faz przygotowań wspólnego oświadczenia Kościoła rzymskokatolickiego i Kościołów zrzeszonych w PRE o wzajemnym uznaniu chrztu świętego oraz podpisania go 23 stycznia 2000 r. Do pracy dołączone są liczne aneksy obrazujące poszczególne etapy teologicznego dialogu.

Praca Norberta Przyborowskiego odsłania fundamenty fundamentów naszej międzykościelnej jedności, której nie zburzyły żadne podziały, która wciąż istnieje, budzi nadzieję, przypomina nigdy niezburzone braterstwo w Chrystusie i Bożym Duchu i stanowczo wzywa do współpracy i wspólnego świadectwa. Książka, a w szczególności jej drugi rozdział, została napisana przede wszystkim na podstawie pism pozostających w archiwach.

Jedynie teksty protokołów końcowych rozmów w sprawie ważności chrztu ukazały się w drugiej części broszury *Jeden chrzest* wydanej w 1993 r. staraniem Podkomisji Dialogu PRE i Komisji Episkopatu do spraw Ekumenizmu.

Chrzest udzielany we wszystkich Kościołach i Wspólnotach chrześcijańskich ma pewne wspólne cechy. Mianowicie materią chrztu jest zawsze i wszędzie woda. Nigdzie i nikogo nie chrzci się jakąś inną płynną substancją (olej, ocet, oliwa, sok). Drugą wspólną cechą jest udzielanie chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego, tak jak nakazał Jezus Chrystus (por. Mt 28, 19).

Jeżeli chodzi o różnice w sposobie praktykowania chrztu oraz jego liturgii, to jest ich znacznie więcej. Najważniejsze z nich dotyczą wieku osoby chrzczonej oraz sposobu udzielania chrztu. W ten sposób można dojść do wniosku, że zasadniczo chrztu udziela się osobie w każdym wieku, tak niemowlętom, dzieciom, jak i dorosłym, z tą różnicą, że nie wszystkie Kościoły chrześcijańskie praktykują chrzest dzieci, zwłaszcza niemowląt. Niektóre Kościoły protestanckie o tradycji baptystycznej, zielonoświątkowej czy adwentystycznej, a także różne odłamy badaczy Pisma Świętego praktykują jedynie chrzest osób dorosłych, który jest poprzedzony osobistym wyznaniem wiary osoby chrzczonej. W Kościele rzymskokatolickim, prawosławnym, tradycyjnych Kościołach protestanckich (Ewangelicko-Augsburskim, Ewangelicko-Reformowanym, Ewangelicko-Methodystycznym), anglikańskim czy w Kościołach starokatolickich chrzci się niemowlęta. Chrztu udziela się zasadniczo przez trzykrotne zanurzenie w wodzie bądź polanie głowy wodą, jeżeli osobą chrzczoną jest niemowlę bądź małe dziecko.

Osobne zagadnienie stanowi sprawa ważności chrztu w Kościele Katolickim Mariawitów. Teologia tego Kościoła ma niespotykaną w żadnym innym Kościele chrześcijańskim naukę o Trójcy Świętej. Mimo podpisania protokołu końcowego 9 X 1984 r. pozostaje wątpliwość, czy w formule chrztu nadal nie jest wymieniane imię założycielki M.F. Kozłowskiej.

Osiągnięcia Autora mają poważne znaczenie dla ekumenizmu. Książka adresowana jest przede wszystkim do ludzi wykształconych teologicznie, orientujących się w tematyce omawianego zagadnienia. Może również okazać się praktyczną pomocą dla duszpasterzy parafii mieszanych wyznaniowo, szczególnie na tych terenach, gdzie mieszkają wyznawcy np. Kościoła Katolickiego Mariawitów.

Norbert Przyborowski, pracownik naukowy w Katedrze Teologii Ekumenicznej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, podjął się udanej próby ukazania teologicznego zbliżenia między niektórymi Kościołami w Polsce w kwestii chrztu świętego. Nie ma żadnego Kościoła chrześcijańskiego, prawie żadnego związku wyznaniowego powstałego na gruncie katolickim, protestanckim czy prawosławnym, w którym chrzest nie byłby praktykowany.

Dialog teologiczny w sprawie ważności chrztu jest ciągle aktualny i nie pozostaje kwestią zamkniętą, gdyż wciąż tworzą się na gruncie katolickim czy protestanckim nowe związki wyznaniowe, które praktykują chrzest. Najważniejsze jest to, aby chrzest był udzielany w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego, tak jak nakazał Jezus (por. Mt 28, 18-19), a jego materią była woda.

ks. Jarosław M. Lipnik